

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра соціології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Соціологічні практики в аналітичних центрах: дослідження,
експертиза, проектний менеджмент»
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ другий (магістерський) _____
галузь знань _____ 05- соціальні та поведінкові науки _____
(шифр і назва)
спеціальність _____ 054 - Соціологія _____
(шифр і назва)
освітня програма _____ «Соціальні технології» _____
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ за вибором _____
(обов'язкова / за вибором)
факультет _____ соціологічний _____

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету

28 червня 2023 року, протокол № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Дейнеко Олександра Олександрівна, кандидат соціологічних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри соціології.

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол № 7 від 22 червня 2023 року

В.о. завідувачки кафедри соціології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Соціальні технології»

Гарант освітньої програми
«Соціальні технології»

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол № 9 від 26 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії
соціологічного факультету

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Соціологічні практики в аналітичних центрах: дослідження, експертиза, проектний менеджмент» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів «Соціальні технології».

Соціологічні практики в аналітичних центрах: дослідження, експертиза, проектний менеджмент – практично орієнтований курс, який актуалізує вже здобуті студентами знання у галузі соціологічної теорії, соціології культури, соціології права, аналітичної соціології та методів соціологічних досліджень з метою їхнього застосування для вирішення реальних практичних завдань. Окрім цього, курс ознайомлює з особливостями діяльності соціолога як дослідника-практика, що проводить соціологічні дослідження, спираючись на розширений арсенал методів збору та аналізу соціологічної інформації, вміє «бачити» соціальні ризики, передбачає соціальні наслідки зміни правових норм і готує висновки соціокультурної експертизи, що виступають інструментами соціальних змін.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є засади здійснення соціальної аналітики та соціокультурної експертизи соціальних феноменів, явищ та процесів як напрямків професійної діяльності соціолога в аналітичних центрах.

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

Розділ 1. Аналітичний центр як простір реалізації професійних практик соціологів.

Розділ 2. Соціальна аналітика і соціокультурна експертиза як професійні компетенції соціолога.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Соціологічні практики в аналітичних центрах: дослідження, експертиза, проектний менеджмент” є оволодіння навичками соціальної аналітики та соціокультурної експертизи феноменів сучасного українського суспільства, формування вміння застосовувати соціологічні теорії, концепції і методи для аналізу соціокультурних явищ і процесів для подальшої професійної діяльності в аналітичних центрах.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основні завдання вивчення дисципліни “Соціологічні практики в аналітичних центрах: дослідження, експертиза, проектний менеджмент”:

– сформувані цілісні уявлення про особливості функціонування аналітичних центрів в Україні та за кордоном;

- ознайомити з особливостями здійснення соціальної аналітики та соціокультурної експертизи як форм соціологічної практики в аналітичних центрах;
- оволодіти понятійно-категоріальним апаратом синтетичних соціологічних теорій для розуміння сутності соціокультурних процесів та інституціональних змін у сучасному українському суспільстві;
- ознайомити з технологіями експертної діяльності соціолога як соціокультурного експерта;
- розширити арсенал знань про методи збору та аналізу соціологічної інформації під час здійснення соціокультурної експертизи;
- ознайомити з перспективами соціологічного дослідження реформ, напрямками секторальної соціокультурної експертизи;
- сформувати навички ризик-аналізу соціокультурних феноменів та процесів та соціокультурного аналізу законодавства.

1.3. Кількість кредитів: 4

1.4. Загальна кількість годин:

заочна форма – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
6-й	-й
Семестр	
11-й	-й
Лекції	
16 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
14 год.	год.
Лабораторні заняття	
немає	немає
Самостійна робота	
90 год.	год.
Індивідуальні завдання	
Аналітичне завдання	

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, Освітнього стандарту спеціальності 054 – «Соціологія» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти (затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 05.01.2021 № 14), студенти повинні набути компетентності та демонструвати такі результати навчання:

Загальні компетентності:

- ЗК 01 – Здатність до абстрактного та конкретного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 08 – Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК 12 – Здатність до пошуку, обробки й аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні компетентності:

- СК 01 – Здатність аналізувати соціальні явища і процеси
СК 02 – Здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства та світової спільноти
СК 03 – Здатність проектувати і виконувати соціологічні дослідження, розробляти й обґрунтовувати їхню методологію
СК 06 – Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями.
СК 12 – Усвідомлення відмінностей між ключовими соціологічними парадигмами.

Програмні результати навчання:

- ПРО1. Аналізувати соціальні явища і процеси, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології
ПРО2. Здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки
ПРО3. Розробляти і реалізовувати соціальні та міждисциплінарні проекти з урахуванням соціальних, економічних, правових, екологічних та інших аспектів суспільного життя
ПРО4. Застосовувати наукові знання, соціологічні та статистичні методи, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язування складних задач соціології та суміжних галузей знань
ПРО5. Здійснювати пошук, аналізувати та оцінювати необхідну інформацію в науковій літературі, банках даних та інших джерелах
ПРО7. Вирішувати етичні дилеми відповідно до норм професійної етики соціолога та загальнолюдських цінностей.

У результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати:

- ✓ з зміст понять «аналітичний центр», «соціальна аналітика», «соціокультурна експертиза», «експерт», «експертне знання», «експертний висновок», «соціологічне дослідження», «соціальна система», «соціальна структура», «конфлікт», «дуальність», «соціальний інститут», «соціальна практика», «суб'єкт», «соціокультурний», «реформа», «суспільство», «норма», «соціальна реальність», «соціальна інновація», «взаємодія реформ», «законодавство», «запит на публічну інформацію», «GAP-аналіз», «SWOT-аналіз», «PEST-аналіз»;
- ✓ сутність та процесуальні особливості здійснення соціальної аналітики та соціокультурної експертизи;
- ✓ технології експертної діяльності соціолога;
- ✓ додаткові методи збору соціологічної інформації – зокрема, запит на публічну інформацію;
- ✓ особливості застосування соціологічних теорій у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі;
- ✓ потенційних замовників і стейкхолдерів соціокультурної експертизи;

вміти:

- ✓ аналізувати емпіричні дані і практичні ситуації з позиції соціологічних теорій;
- ✓ укладати програму дослідження в рамках соціокультурної експертизи;
- ✓ підбирати і застосовувати соціологічні методи у здійсненні соціокультурної експертизи;
- ✓ здійснювати соціологічний аналіз законодавства;
- ✓ застосовувати засади ризик-аналізу соціальних явищ і процесів.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР ЯК ПРОСТІР РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАКТИК СОЦІОЛОГІВ.

Тема 1. Аналітичний центр: особливості функціонування в Україні та за кордоном

Дефініції поняття «аналітичний центр». Аналітичний центр між владою та громадою. Фабрики думки. Аналітичні продукти і вплив на ухвалення державних рішень. Фокус діяльності аналітичних центрів. Адвокація та консультування. Аналітичний центр як простір міждисциплінарних досліджень. Аналітичні центри, публічна політика та наукова нейтральність: можливості поєднання. Аналіз політик. Мета та особливості діяльності аналітичних центрів. Досвід функціонування аналітичних центрів закордоном. Незалежність аналітичних центрів. Різновиди аналітичних центрів в залежності від фінансування їхньої діяльності. Псевдоаналітичні центри. Аналітичний центр та громадська організація: спільне та відмінне. Аналітичний центр і бізнес-структура: спільне та відмінне. Аналітичний центр та влада: перспективи взаємодії. Місце і роль соціолога в аналітичних центрах. Аналітичні центри в Україні як простір професійної реалізації соціологів.

Розділ 2. СОЦІАЛЬНА АНАЛІТИКА ТА СОЦІОКУЛЬТУРНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ СОЦІОЛОГА

Тема 2. Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза як форми практичної діяльності соціолога

Аналітика як система знань і особливий вид діяльності. Гносеологічна, соціальна та інформаційно-комунікативна компоненти аналітики. Аксіологічна, управлінська, суб'єкт-об'єктна, процесуальна і нормативна компоненти аналітики як особливого виду діяльності. Різновиди аналітики. Особливості визначення поняття «соціальна аналітика». Експертиза як різновид аналітично-синтетичної діяльності. Експертиза як соціальна технологія: визначення та особливості. Різновиди експертизи у державному управлінні. Соціальна експертиза публічних проектів: «рецензія», «моніторинг», «проект». Соціокультурна та гуманітарна експертиза: співвідношення понять. Алгоритм та особливості гуманітарної експертизи. Об'єкти гуманітарної експертизи. Чинники актуальності і напрямки застосування соціально-гуманітарної експертизи в умовах сучасного українського суспільства. Соціологічна діагностика та експертиза: потенціал «соціології для суспільства». Соціологічний діагноз у системі експертизи як дослідження поточного стану: норми і «патології». Соціокультурна

експертиза як різновид соціологічного дослідження. Об'єкти соціокультурної експертизи. Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза як напрям реалізації аналітичної соціології за П. Гедстремом, Р. Сведбергом, П. Бірманом.

Тема 3. Застосування соціологічних теорій у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі

Соціологічні теорії і соціокультурна експертиза: способи застосування. «Екосистема» аналітичної соціології. Рівні мікро- і макро- соціологічного аналізу у соціокультурній експертизі. Соціологічний синтез в соціології: перспективи для соціальної аналітики та соціокультурної експертизи. Категорія соціального механізму та «човник Коулмена» у формуванні дослідницьких стратегій. Держава як суб'єкт соціального конструювання: закони і реформи як продукти соціального конструювання. Управлінські рішення: між інтеріоризацією та екстеріоризацією. Управлінські рішення як мовні ігри Л. Вітгенштейна. Об'єкти соціокультурної експертизи у просторі символічної боротьби та символічної влади. Закони, реформи та управлінські рішення в рамках критичного дискурс-аналізу. Об'єкти соціокультурної експертизи у фокусі теорії структурації та структуралістського конструктивізму. Об'єкти соціокультурної експертизи і теорія фреймів. Об'єкти соціокультурної експертизи як способи конструювання соціального порядку. Поняття «соціальна система», «соціальний порядок», «соціальне відтворення», «соціальна структура», «соціальне поле»: рівні і способи застосування у соціокультурній експертизі. Поняття «норми», «цінності», «установки», «схеми сприйняття», «правила», «ресурси», «капітал», «міфи», «ритуали»: особливості застосування у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі. Теорії соціальної дії та соціокультурна експертиза: перспективи застосування.

Тема 4. Додаткові методи збору соціологічної інформації у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі

Різноманіття соціологічної інформації у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі. Публічна інформація як соціологічна інформація. Форми взаємодії соціокультурних експертів з органами державної влади. Органи державної влади і публічна інформація. Закон України «Про доступ до публічної інформації». Розпорядники публічної інформації. Запит на отримання публічної інформації як додатковий метод збору соціологічної інформації. Застосування запитів в рамках здійснення соціокультурної експертизи. Строки розгляду запитів на отримання публічної інформації. Вимоги до оформлення запиту на отримання публічної інформації. Особливості змісту запиту на отримання публічної інформації. Запит на публічну інформацію: практичні рекомендації. Запит на публічну інформацію: структура, зміст, оформлення. Аналіз помилок у складанні

запитів на отримання публічної інформації. Причини відмови у наданні відповіді на запит. Практичні рекомендації щодо формулювання запитів на публічну інформацію. Особливості інтерпретації запитів на публічну інформацію. Запит на публічну інформацію: ефективність та приклади застосування у соціокультурній експертизі.

Тема 5. Технології діяльності соціолога у царині експертної діяльності

Програма соціологічного дослідження та її модифікація у соціокультурній експертизі. Постановка проблеми та визначення дослідницької стратегії. Етапи здійснення соціокультурної експертизи. Кількісні (масові опитування) та якісні (глибинні, експертні та фокусовані групові інтерв'ю) як методи збору соціологічної інформації в арсеналі соціокультурного експерта. Case-study як методологічна схема соціокультурної експертизи. Принципи збору даних у кейс-стаді. Джерела отримання даних в кейс-стаді. Особливості застосування методу інтерв'ю у соціокультурній експертизі. Експертні інтерв'ю у діяльності соціокультурного експерта. Правила експертного інтерв'ю. Ризики суб'єктивізму експертів. Тріангуляція даних у соціокультурній експертизі. Тріангуляція і «ефект дослідника». Чотири форми тріангуляції. Формула трьох джерел. SWOT-аналіз, GAP-аналіз, PEST-аналіз: особливості застосування під час проведення соціологічних досліджень. Висновок соціокультурного експерта як соціальний артефакт, науковий документ та інструмент соціальних змін. Соціальні наслідки висновків експертів. Потенційні замовники соціокультурної експертизи. Соціологічні практики в аналітичних центрах.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР ЯК ПРОСТІР РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАКТИК СОЦІОЛОГІВ												
Тема 1. Аналітичний центр: особливості функціонування в Україні та за кордоном	28	4	4	-	-	20	-	-	-	-	-	-
Разом за Розділом 1	28	4	4	-	-	20	-	-	-	-	-	-
Розділ 2. СОЦІАЛЬНА АНАЛІТИКА ТА СОЦІОКУЛЬТУРНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ СОЦІОЛОГА												
Тема 2. Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза як форми практичної діяльності соціолога.	28	4	4	-	-	20	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Застосування соціологічних теорій у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі.	24	2	2	-	-	20	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Додаткові методи збору соціологічної інформації у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі.	24	2	2	-	-	20	-	-	-	-	-	-
Тема 5. Технології діяльності соціолога у царині експертної діяльності.	16	4	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
Разом за Розділом 2	92	12	10	-	-	70	-	-	-	-	-	-
Усього годин	120	16	14	-	-	90	-	-	-	-	-	-

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Розділ 1. АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР ЯК ПРОСТІР РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАКТИК СОЦІОЛОГІВ			
1.	<p><i>Семінари 1-2. Аналітичний центр: особливості функціонування в Україні та закордоном</i></p> <p><i>Завдання семінару:</i> поглиблення знань студентів щодо різних підходів до визначення аналітичних центрів та розуміння особливостей їхнього функціонування в Україні та закордоном.</p> <p><i>Формат заняття:</i> семінар передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Опрацювання студентами літературного джерела та подальше обговорення під час семінарських занять (Аналітичні центри в Україні та Німеччині: головні розбіжності та перспективи співпраці. URL: https://dif.org.ua/uploads/pdf/854168914585d2fd4a3c0f581720744.pdf); ✓ Групову дискусію щодо критеріїв ідентифікації «псевдоаналітичних» центрів. 	4	-
РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНА АНАЛІТИКА І СОЦІОКУЛЬТУРНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕЦІЇ СОЦІОЛОГА			
2.	<p><i>Семінар 3-4. Ігровий турнір: «Соціокультурна експертиза, гуманітарна експертиза та соціологічна діагностика: у пошуках спільного та відмінного»</i></p> <p><i>Завдання семінару:</i> поглиблення знань студентів щодо різних підходів до визначення соціокультурної експертизи, кристалізація уявлень про особливості цієї соціологічної практики та її порівняння з концепціями гуманітарної експертизи та соціологічної діагностики.</p> <p><i>Формат заняття:</i> семінар передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ проведення ігрового турніру «Соціокультурна експертиза як соціологічна практика». 	4	-

3.	<p>Семінар 5. Особливості застосування теорій соціологічного синтезу у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі.</p> <p>Завдання семінару: поглиблення і закріплення знань студентів щодо засад теорії структурації та структуралістського конструктивізму; розвиток аналітичних здібностей і навичок інтерпретації цих теорій соціологічного синтезу з позицій їхнього практичного застосування.</p> <p>Формат заняття: семінар передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ усні відповіді студентів, предметом яких виступають основні поняття, їхній зміст та засади теорії структурації Е. Гідденса та структуралістського конструктивізму П. Бурдьє; ✓ спільну діяльність викладача і студентів над розробкою інтерпретаційних схем елементів теорії структурації та структуралістського конструктивізму (агентного і структурного рівнів) на прикладі аналізу практичних ситуацій; 	2	-
4.	<p>Семінар 6. Запит на публічну інформацію як нова форма взаємодії експерта з органами влади: практичні рекомендації.</p> <p>Завдання семінару: закріплення розуміння сутності публічної інформації, розвиток соціологічної уяви щодо застосування публічної інформації в рамках здійснення соціологічних досліджень, формування навичок складання запиту на публічну інформацію, аналіз типових помилок та розвиток навичок інтерпретації отриманих відповідей від органів державної влади. Студенти мають продемонструвати здійснену стратегію пошуку необхідної публічної інформації та практичні навички, сформовані завдяки ознайомленню зі змістом лекції та Законом України «Про доступ до публічної інформації».</p> <p>Формат заняття: семінар передбачає попередню підготовку студентами запитів на публічну інформацію до відповідних органів державної влади. Під час семінару студенти разом із викладачем аналізують сформовані запити, розбирають помилки та незрозумілі моменти, моделюють подальший аналіз результатів відповіді органів державної влади на відповідні запити. В рамках аналізу підготовлених запитів студенти надають відповіді на питання для обговорення та виконують практичні завдання.</p>	2	-
5.	<p>Семінар 7. SWOT-аналіз, GAP-аналіз, PEST-аналіз: особливості застосування у соціологічних дослідженнях.</p> <p>Завдання семінару: поглиблення і закріплення знань студентів щодо розробки програми соціологічного дослідження в рамках соціокультурної експертизи; розвиток навичок проведення SWOT-аналізу, PEST-аналізу і GAP-аналізу</p>	2	-
	Разом	14	0

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Опрацювання літературних джерел в рамках курсу	30
2.	Підготовка до семінарських занять	30
3.	Підготовка до контрольних робіт	10
4.	Виконання індивідуального завдання	10
5.	Підготовка до іспиту	10
<i>Усього годин</i>		90

Види навчальної діяльності (змішане навчання)

Лекції					
	Класифікація	Попередня підготовка	Подача нової інформації	Тренування	Зворотній зв'язок
Лекція 1-2. Аналітичний центр соціальний феномен та соціологічна категорія: від як та	Вступна	Не потребується	<ul style="list-style-type: none"> • Тексти; • Відео; • відеоконференція 	Не потребується	<ul style="list-style-type: none"> • Запитання; • Обговорення навчального матеріалу
Лекція 3-4. Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза як форми практичної діяльності соціолога.	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> • Тексти; • Відео; • відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> • Питання для самоперевірки; • Пошук відповідей на питання 	<ul style="list-style-type: none"> • Запитання; • Обговорення навчального матеріалу
Лекція 5. Застосування соціологічних теорій у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі.	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> • Тексти; • відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> • Питання для самоперевірки; • Робота з кейсами; 	<ul style="list-style-type: none"> • Запитання; • Обговорення навчального матеріалу
Лекція 6. Додаткові методи збору соціологічної інформації у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі.	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> • Тексти; • відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> • Питання для самоперевірки; • Робота з кейсами; 	<ul style="list-style-type: none"> • Запитання; • Обговорення навчального матеріалу

Лекція 7. Технології діяльності соціолога у царині експертної діяльності.	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> • Тексти; • відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> • Питання для самоперевірки; • Робота з кейсами; 	<ul style="list-style-type: none"> • Запитання; • Обговорення навчального матеріалу
Лекція 8. Актуальні напрями соціальної аналітики і соціокультурної експертизи в умовах суспільства, що реформується.	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	<ul style="list-style-type: none"> • Тексти; • відеоконференція 	<ul style="list-style-type: none"> • Питання для самоперевірки; • Робота з кейсами; 	<ul style="list-style-type: none"> • Запитання; • Обговорення навчального матеріалу

Семінари

	Вид навчальної діяльності	Попередня підготовка	Виконання практичного завдання	Оцінювання	Рефлексія	Зворотній зв'язок
--	---------------------------	----------------------	--------------------------------	------------	-----------	-------------------

Розділ 1. АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР ЯК ПРОСТІР РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАКТИК СОЦІОЛОГІВ.

Семінари 1-2. Аналітичний центр: особливості функціонування в Україні та закордоном	Онлайн-діяльність	Ознайомлення з літературою до семінару	Творча дискусія; Ігровий турнір	Усна відповідь;	Діалог, групове обговорення	<ul style="list-style-type: none"> • Групові консультації; • коментарі під час заняття від викладача
--	-------------------	--	---------------------------------	-----------------	-----------------------------	--

РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНА АНАЛІТИКА І СОЦІОКУЛЬТУРНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕЦІЇ СОЦІОЛОГА

Семінар 3-4. Ігровий турнір: «Соціокультурна експертиза, гуманітарна експертиза та соціологічна діагностика: у пошуках спільного та відмінного»	Онлайн-діяльність	Ознайомлення з літературою до семінару	Творча дискусія; Ігровий турнір	Усна відповідь	Діалог, групове обговорення	<ul style="list-style-type: none"> • Групові консультації; • коментарі під час заняття від викладача
--	-------------------	--	---------------------------------	----------------	-----------------------------	--

Семінар 5. Особливості застосування теорій соціологічного синтезу у соціальній аналітиці та соціокультурній експертизі.	Онлайн-діяльність	Ознайомлення з літературою до семінару	Творча дискусія	Усна відповідь	Діалог, групове обговорення	<ul style="list-style-type: none"> Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача
Семінар 6. Запит на публічну інформацію як нова форма взаємодії експерта з органами влади: практичні рекомендації	Онлайн-діяльність	Ознайомлення із Законом України «Про доступ до публічної інформації»	Творча дискусія	Усна відповідь	Діалог, групове обговорення	<ul style="list-style-type: none"> Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача
Семінар 7. SWOT-аналіз, GAP-аналіз, PEST-аналіз: особливості застосування у соціологічних дослідженнях	Онлайн-діяльність	Ознайомлення з літературою до семінару	Пошук відповідей на питання; творча дискусія	Усна відповідь	Діалог, групове обговорення	<ul style="list-style-type: none"> Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача

6. Індивідуальні завдання

В якості індивідуального завдання з курсу студенти готують презентацію з тем лекційних занять. Презентація оцінюється у 10 балів. Критеріями оцінки презентації є: логічність та відповідність вимогам – 2 бали; відповідність темі – 2 бали; самостійність – 2 бали; аргументованість – 2 бали; системний підхід – 2 бали.

7. Методи навчання

Під час викладання дисципліни використовуються такі методи: лекції, пояснення, виступи, групові дискусії, командні ігри, опонування та рецензування, підготовка презентаційних матеріалів, опрацювання навчальної та наукової літератури.

8. Методи контролю

Самоконтроль здійснюється студентами під час опрацювання теоретичного матеріалу лекцій.

Поточний контроль:

- 1) робота на лекціях та виступи на семінарських заняттях;
- 2) 2 контрольні роботи

Підсумковий контроль: іспит

Підсумковий контроль з курсу здійснюється у системі Moodle.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Іспит	Сума
Розділ 1	Розділ 2		Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання (презентація)		
T1	T2	T3-T5				100
6	6	6+6+6	10*2=20	10	60	100

Оцінюванню підлягає робота студентів під час дискусій та виступів на семінарських заняттях, виконання домашніх завдань до семінарів, написання контрольних робіт та складання іспиту.

Для допуску до підсумкового семестрового контролю потрібно набрати 30 балів.

Критерії оцінювання видів робіт

1. Контрольна робота – самостійна аудиторна письмова робота студента, метою якої є поточна оцінка якості засвоєння навчального матеріалу.

Контрольна робота містить два питання, відповідь на кожне з яких оцінюється у 10 балів (де 10 – високий рівень знань, 8 – достатній, 6 – середній, 4– низький). Максимальна оцінка за контрольну роботу складає 10 балів. Студенти виконують дві контрольні роботи в рамках курсу.

Критерії оцінювання:

Низький рівень знань. Студент не виявляє розуміння основних положень теми, не дає відповідь на питання по суті.

Середній рівень знань. Студент безсистемно висвітлює окремі аспекти відповіді на питання, без пояснень наводить приклади, що ґрунтуються на власних спостереженнях, матеріалах першоджерел, розповідях викладача, виявляє знання і розуміння основних положень теорії, але не формулює власні висновки та не дає повну відповідь.

Достатній рівень знань. Студент доволі системно застосовує знання для відповіді на питання, демонструє вміння застосовувати теорію на практиці, узагальнювати знання, систематизувати їх, робити висновки.

Високий рівень знань. У відповідях на питання студент вільно володіє вивченим матеріалом, наводить аргументи та контраргументи на підставі своїх думок, порівнює, знаходить протиріччя, володіє категоріальним апаратом, демонструє розвинену соціологічну уяву.

2. **Іспит.** Екзаменаційна робота складається з виконання практичного творчого завдання (40 балів). Максимальна кількість балів – 40 балів.

3. Семінарські заняття студентів передбачають такі види робіт: усна доповідь, участь у дискусії.

Усна доповідь передбачає самостійну позааудиторну підготовку студента з певної теми на основі аналізу першоджерел та подальшу презентацію напрацьованого матеріалу під час семінарського заняття.

Участь у дискусії передбачає розвиток аналітичних навичок студентів, спрямованих на покращення соціологічної уяви, логічності і критичності мислення. Участь у дискусії відбувається після усних доповідей студентів.

Критеріями оцінювання усної доповіді, участі у дискусії та захисту курсової роботи є самостійність, ґрунтовність, логічність і повнота викладу матеріалу, послідовність, наявність висновків, якість володіння студентом навчальним матеріалом.

За усну доповідь і участь у дискусії в рамках кожної з п'яти тем студент може отримати до 6-ти балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70 – 89	добре
50 – 69	задовільно
1 – 49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Аналітичні центри в Україні та Німеччині: головні розбіжності та перспективи співпраці. URL : <https://dif.org.ua/uploads/pdf/854168914585d2fd4a3c0f5.81720744.pdf>.
2. Аналітичні центри сьогодні й завтра: погляд з України. URL : <https://razumkov.org.ua/statti/analitichni-tsentry-sogodni-i-zavtra-pogliad-z-ukrainy>.
3. Параниця Н.В., Параниця С.П., Батрак Т.С. Think tanks як інституції та їх значення у забезпеченні економічної безпеки. *Інвестиції: практика та досвід* . 2021. № 8. С. 50-54.

4. Мінєнкова П.В. Недержавні аналітичні центри в системі стратегічного політичного консультування: реалії постіндустріального суспільства. *Регіональні студії*. 2020. №20. С. 51-55. URL : <http://www.regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/20/10.pdf>.
5. McGann, James G., Global Go To Think Tank Index Report (2020). TTCSP Global Go To Think Tank Index Reports. 17. URL: <https://www.gototthinktank.com/global-goto-think-tank-index>.
6. Неурядові аналітичні центри в Україні: стан і розвиток на фоні світових тенденцій (Аналітична доповідь Центру Разумкова). *Національна безпека і оборона*. 2007. № 6(90). С. 3-9.
7. Дейнеко О. О. Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза: навчально-методичний посібник для студентів соціологічного факультету. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 88 с.
8. Савчинський Р. Проект аналітичної соціології, або У пошуках відповіді на питання «чому»? *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2018. №1. С.46-64.
9. Мандзюк О. Поняття та зміст аналітичної діяльності. URL : <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/10/36.pdf>.
10. Чернов С. В. Удосконалення методології соціальної експертизи публічних проєктів у регіональному управлінні. *Державне будівництво*. №1/2017. С. 1-11.
11. Sample SWOT and GAP Analyses and Worksheet. URL : https://gsm.ucdavis.edu/sites/main/files/file-attachments/swot_gap_analyses.pdf.
12. Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації». URL : https://minjust.gov.ua/m/str_35409.
13. Каменська Н.П. Реалізація права на доступ до публічної інформації за інформаційними запитами. URL : <http://www.ippi.org.ua/kamenska-np-realizatsiya-prava-na-dostup-do-publichnoi-informatsii-za-informatsiynimi-zapitami>.
14. Абетка з доступу до публічної інформації: навчально-методичний посібник / За ред. Д.М. Слизьконіс, В.В. Тарана. Київ: Центр Політичних Студій та Аналітики, 2012. 88с.
15. Сокурянська Л.Г. Реформування вітчизняної вищої школи в оцінках учасників освітнього колапсу. URL : https://www.researchgate.net/publication/310304749_REFORMUVANNA_VITCIZNANOI_VISOI_SKOLI_V_OCINKAH_UCASNIKIV_OSVITNOGO_PROCESU.
16. Реформи в Україні: громадська думка населення. [Електронний ресурс] // Сайт Фонду Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва. Дата оновлення 11.07.2016. URL: <http://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-gromadska-dumka-naseleennya>.

17. Яковлєв М.В. Застосування кейс-стаді як методу політичних досліджень: спроба типологізації. URL : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3603/Yakovliev_Za_stosuvannia_keis_stadi.pdf;jsessionid=9DAA9EA9EB1BE342047F57FC0572A829?sequence=1 (дата звернення 20.12.2019).
18. Довгань Л. Є., Каракай Ю. В., Артеменко Л. П. Стратегічне управління Київ : Центр учбової літератури, 2009. 439 с.
19. Філіппова О.А. Ідентифікація й ідентичності крізь призму концепту «політики ідентичності». *Українське студентство у пошуках ідентичності*: / за ред В.Л. Арбеніної, Л.Г. Сокурянської. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. С. 23-37.
20. Дейнеко О.О. Соціологія у дії: експертиза реформ. *Тези учасників III Конгресу Соціологічної Асоціації України*. ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2017. С. 445-44.

Додаткова література

1. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.
2. Безверхнюк Т. М., Котова Н. О., Попов С. А. Управління проектами в публічній сфері: навч. посіб. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2011. 342 с.
3. Хананашвілі Н. Л., Автономов А. С. Оцінка соціальних проектів : навч. посіб. Київ : Вид. група «Юрист», 2014. 240 с.
4. Осипчук А. Д. Габітус як механізм синтезу структури й агентності в соціологічній теорії П'єра Бурдьє. URL : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2770/Osypchuk_Habitus_yak_mekhanizm_syntezu.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 01.11.2019).
5. Яковлєв М.В. Застосування кейс-стаді як методу політичних досліджень: спроба типологізації. URL : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3603/Yakovliev_Za_stosuvannia_keis_stadi.pdf;jsessionid=9DAA9EA9EB1BE342047F57FC0572A829?sequence=1 (дата звернення 20.12.2019).
6. Соціологічні дослідження проблем євроінтеграції та європейських студій в Україні: [методичні рекомендації] / Укладачі: В.К. Коробов, Л.А.Ляпіна, О.С.Орцева, Н.В.Рожанська, В.О.Чорна. Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2016. 68с.
7. Якісні дослідження в соціологічних практиках: Навчальний посібник / За ред. Н. Костенко, Л. Скокової. Київ: Інститут соціології НАНУ, 2009. 400 с.
8. Радейко Р. Види експертиз законопроектів у законодавчому процесі. URL : <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/aug/5637/vnulpurn201685517.pdf> (дата звернення 01.11.2019).

9. Суший О. В. Стратегічні пріоритети розвитку освіти в контексті європейської інтеграції України: чи стане реформа в освіті запорукою успішних реформ в Україні у цілому? *Український соціум*. 2015. №4. С. 85-96. URL: <http://www.ukr-socium.org.ua/Arhiv/Stati/US-4-2015/85-96.pdf>.
10. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на 2020-2022 роки. URL : <https://cutt.ly/8tV0BFx>.
11. Ніколаєвська А.М. Соціологія і українське суспільство: професійно-етичний вимір. URL : http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/4964/2/nikol_ ya.pdf.

**Забезпечення викладання навчальної дисципліни
для змішаної форми навчання
(Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин
непоборної сили, в тому числі військового стану в Україні)**

В умовах **військового стану** освітній процес в університеті здійснюється за дистанційною формою навчання, а саме:

- дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;
- дистанційно на платформі Zoom проводяться практичні (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи.

Складання підсумкового семестрового контролю здійснюється у системі Moodle.

ПИТАННЯ ДО КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ:

1. Дефініції поняття «аналітичний центр».
2. Аналітичний центр між владою та громадою.
3. Аналітичні продукти і вплив на ухвалення державних рішень. Фокус діяльності аналітичних центрів.
4. Адвокація та консультивання.
5. Аналітичний центр як простір міждисциплінарних досліджень.
6. Аналітичні центри, публічна політика та наукова нейтральність: можливості поєднання.
7. Мета та особливості діяльності аналітичних центрів.
8. Досвід функціонування аналітичних центрів закордоном.
9. Незалежність аналітичних центрів.
10. Різновиди аналітичних центрів в залежності від фінансування їхньої діяльності.
11. Псевдоаналітичні центри.
12. Аналітичний центр та громадська організація: спільне та відмінне.
13. Аналітичний центр і бізнес-структура: спільне та відмінне.
14. Аналітичний центр та влада: перспективи взаємодії.
15. Місце і роль соціолога в аналітичних центрах.
16. Аналітичні центри в Україні як простір професійної реалізації соціологів.
17. Аналітика як система знань і особливий вид діяльності.
18. Гносеологічна, соціально та інформаційно-комунікативна компоненти аналітики як системи знань.
19. Аксіологічна, управлінська, суб'єкт-об'єктна, процесуальна і нормативна компоненти аналітики як особливого виду діяльності.
20. Різновиди аналітики. Особливості визначення поняття «соціальна аналітика».
21. Експертиза як різновид аналітичної діяльності. Різновиди експертизи у державному управлінні.
22. Соціальна експертиза публічних проектів: «рецензія», «моніторинг», «проект».
23. Визначення соціокультурної (гуманітарної) експертизи. Інші визначення соціокультурної експертизи як різновиду соціологічного дослідження.
24. Соціологічні теорії і соціокультурна експертиза.
25. Рівень мікросоціологічного аналізу: застосування у соціокультурній експертизі.
26. Рівень макросоціологічного аналізу: застосування у соціокультурній експертизі.
27. Соціологічний синтез в соціології: перспективи для соціальної аналітики та соціокультурної експертизи.

28. Держава як суб'єкт соціального конструювання: закони і реформи як продукти соціального конструювання.
29. Управлінські рішення: між інтеріоризацією та екстеріоризацією.
30. Управлінські рішення як мовні ігри Л. Вітгенштейна.
31. Об'єкти соціокультурної експертизи у просторі символічної боротьби та символічної влади.
32. Закони, реформи та управлінські рішення в рамках критичного дискурс-аналізу.
33. Об'єкти соціокультурної експертизи у фокусі теорії структурації та структуралістського конструктивізму.
34. Об'єкти соціокультурної експертизи і теорія фреймів.
35. Об'єкти соціокультурної експертизи як способи конструювання соціального порядку.
36. Теорії соціальної дії та соціокультурна експертиза: перспективи застосування.
37. Теорія структурації Ентоні Гідденса та структуралістський конструктивізм П'єра Бурд'є як теорії соціологічного синтезу: перспективи і приклади використання для аналізу соціальних феноменів.
38. Програма соціологічного дослідження та її модифікація у соціокультурній експертизі.
39. Кількісні та якісні методи збору соціологічної інформації в арсеналі соціокультурного експерта.
40. Case-study як методологічна схема соціокультурної експертизи.
41. Особливості застосування методу інтерв'ю у соціокультурній експертизі. Експертні інтерв'ю у діяльності соціокультурного експерта.
42. Тріангуляція даних у соціокультурній експертизі.
43. SWOT-аналіз і GAP-аналіз.
44. Висновок соціокультурного експерта як інструмент соціальних змін.
45. Замовники соціокультурної експертизи.
46. Органи державної влади як замовники соціальної аналітики і соціокультурної експертизи. Бізнес і соціокультурна експертиза.
47. Громадські організації і діяльність соціокультурного експерта. Аналітичні центри та їхня роль у здійсненні соціальної аналітики і соціокультурної експертизи.
48. Стили написання і формати презентації результатів соціокультурної експертизи.
49. Форми взаємодії соціокультурних експертів з органами державної влади. Органи державної влади і публічна інформація.
50. Поняття публічної інформації, службової інформації, інформації з обмеженим доступом. Розпорядники публічної інформації.

51. Запит на отримання публічної інформації як додатковий метод збору соціологічної інформації.
52. Строки розгляду запитів на отримання публічної інформації. Вимоги до оформлення запиту на отримання публічної інформації. Особливості змісту запиту на отримання публічної інформації.
53. Запит на публічну інформацію: практичні рекомендації.
54. Запит на публічну інформацію: що запитуємо? Запит на публічну інформацію: як запитуємо?
55. Аналіз помилок у складанні запитів на отримання публічної інформації. Причини відмови у наданні відповіді на запит.
56. Запит на публічну інформацію: ефективність застосування у соціокультурній експертизі.
57. Особливості дослідницької інтерпретації відповідей, отриманих на запити про публічну інформацію.
58. Соціальна аналітика і соціокультурна експертиза як перспективні напрями професійної самореалізації сучасних соціологів.
59. Суспільство, що реформується: нові підходи до аналізу сучасної соціальної реальності.
60. Суспільство, що реформується: сутнісні ознаки і основні характеристики.
61. Реформа як об'єкт соціокультурної експертизи.
62. Нові соціальні суб'єкти і соціокультурні феномени.
63. Соціокультурна експертиза законодавства: яку соціальну реальність конструюють правові норми?
64. Законодавство як соціокультурний простір. Види нормативно-правових актів.
65. Засади соціокультурного аналізу нормативно-правових актів.
66. Соціокультурна експертиза законодавства: цінності, норми, соціальні відносини, міфи, ритуали, символи, дискурси, ідентичності.
67. Соціологічна діагностика законодавства: ризик-аналіз, прогнозування "альтернативних практик", потенційних конфліктів, соціальної дезінтеграції, соціальних нерівностей, потенціалу дискримінації.
68. Особливості соціального сприйняття реформ у фокусі соціальної аналітики і соціокультурної експертизи.
69. Дослідження соціальних «інновацій» (нових соціальних суб'єктів, явищ і процесів): перспектива соціальної аналітики і соціокультурної експертизи.

ПРИКЛАДИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ДО ІСПИТУ

Практичне завдання № 1

Уряд працює над розробкою податкової реформи, головна мета якої сприяти активізації діяльності малого і середнього бізнесу завдяки створенню сприятливого режиму оподаткування без суттєвого зменшення доходів до державного бюджету. До робочої команди долучається соціокультурний експерт, роль якого виконуєте Ви. Надайте ґрунтовні відповіді на такі питання:

1. Що у цьому кейсі може бути предметом Вашого дослідження? Якою є мета Вашої участі у проєкті?
2. Якою Ви бачите стратегію реалізації соціокультурної експертизи?
3. Використання яких соціологічних методів буде доречно для досягнення мети здійснення соціокультурної експертизи?
4. Інтереси яких соціальних груп зачіпає ця реформа?
5. Які соціально значущі наслідки має реформа з позицій ризик-аналізу? Яким є її конфліктогенний потенціал?
6. В якій формі має бути підготовлено висновок соціокультурного експерта? З чого він має складатись? Які питання мають бути висвітлені у висновку соціокультурного експерта?

Практичне завдання №2

Ознайомтесь з аналітичним звітом «Соціокультурні виміри модернізації економіки України» (виконавець: відділ моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій ДУ «Інституту економіки та прогнозування НАН України» за участю фахівців інших відділів та УІСД ім. О.Яременка) та надайте ґрунтовні відповіді на питання.

1. Чому присвячено це дослідження?
2. Які соціальні відносини, соціальних суб'єктів і соціальні проблеми воно зачіпає?
3. Чи можна його віднести до такого дослідницького напрямку, як соціокультурна експертиза і чому? До якої моделі соціокультурної експертизи його можна віднести?
4. На які соціологічні і несоціологічні методи спирається це дослідження?

Необхідне літературне джерело для виконання завдання: Аналітичний звіт «Соціокультурні виміри модернізації економіки України». URL : http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2016/02/Sociocultural-dimensions-of-economic-modernization_final_15.02.pdf

Практичне завдання № 3

Ознайомтесь зі змістом Закону України «Про державну службу» і надайте ґрунтовні відповіді на питання.

1. Які особливі соціокультурні характеристики властиві державній службі як професійній діяльності?
2. Який соціокультурний образ державного службовця (з позицій сприйняття різними соціальними групами) конструює цей закон?
3. Які соціальні ризики постають перед державними службовцями під час здійснення ними державної служби? Чи пропонує закон спеціальні запобіжники для протистояння цим ризикам?
4. Які уявлення про аспекти потенційної дискримінації державних службовців дає закон?
5. Як можна описати конфліктний потенціал Закону України «Про державну службу»?
6. На Вашу думку, який різновид (які різновиди) соціальних дій за різними типологіями (М. Вебера, Ю. Хабермаса, Р. Мертона тощо) є найбільш притаманним для здійснення державної служби? Чому йдеться саме про цей різновид (різновиди)? Наведіть аргументацію, спираючись на норми закону, і поясніть логіку законодавця у цьому випадку.
7. Проаналізуйте преамбулу закону з позицій концепції фреймів.

Необхідне літературне джерело для виконання завдання: Про державну службу : Закон України. документ 889-VIII. 2016. № 4. ст. 43. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення : 05. 04. 2022).